

Beleidsnota Bibliotheek 2024 - 2034

Maatschappelijke Ontwikkeling, Team Onderwijs

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inleiding 5
- Introductie 5
- Doelstellingen in de beleidscyclus 7

Omschrijving opgave 8
- **Kaders** 8
- Wettelijk kader 8
- Zorgplicht 8
- Bibliotheekconvenant 2020-2024 8
- Provinciaal kader 9

Ambities, doelstellingen en resultaten 9
- Doelstelling 1: Een bibliotheek van de wijk 11
- Doelstelling 2: Optimaal bereik in de stad 12
- Doelstelling 3: Toegankelijkheid als uitgangspunt voor gelijke kansen voor alle Utrechters 16
- Doelstelling 4: Een toekomstgerichte en vooruitstrevende maatschappelijke voorziening 18
- Doelstelling 5: Versterken en vergroten van samenwerking 20

Monitoren, sturen en verantwoorden 22
- Indicatoren 22
- Risico's 25
- Financiën 26
- Voortgang en verantwoording 28
- Utrechts Sturingsmodel 29

Bijlagen 31
- Geraadpleegde bronnen 32
- Bijlage: Vestigingen 34

2024-004.02

Voorwoord

Eelco Eerenberg

Utrecht is een stad met veel ontwikkelkansen voor jong en oud. Op het gebied van taalvaardigheid is al veel bereikt. Toch kunnen te veel Utrechters niet goed genoeg lezen. Een deel van de kinderen begint met een taalachterstand aan het basisonderwijs en te veel jongeren komen, ondanks grote inspanningen van leraren, met een taalachterstand van de middelbare school. Door armoede wonen gezinnen soms klein, waardoor niet elk kind een rustige plek heeft om te studeren of wifi tot de beschikking heeft. Volwassenen kunnen door laaggeletterdheid informatie van de overheid of een bijsluiter niet lezen, hebben minder kansen op de arbeidsmarkt en worden belemmerd in het ontwikkelen van een gezonde leefstijl. Hierdoor groeit de kloof tussen de mensen die goed kunnen lezen en schrijven en zij die daar moeite mee hebben. De coronapandemie heeft, met name onder de jeugd, deze kloof vergroot. Voor een stabiele en inclusieve samenleving is het noodzakelijk dat iedereen mee kan doen. Mensen die niet taalvaardig zijn, zijn dat meestal ook digitaal niet. Digitale vaardigheden zijn voor iedereen nodig om een leven lang mee

te kunnen blijven doen aan een wereld die steeds meer digitaal wordt. En om als inwoner optimaal mee te kunnen doen en een bijdrage te kunnen leveren aan het reilen en zeilen van onze stad.

Bij deze opdracht heeft Bibliotheek Utrecht een belangrijke, verbindende taak. De bibliotheek is de enige plek in de stad waar dagelijks duizenden bezoekers komen om te lenen, lezen, leren, kennis te delen en te reflecteren. Een plek die een onmisbare, verbindende rol speelt bij de aanpak van laaggeletterdheid, onderwijsachterstanden en eenzaamheid. Waar je naartoe kan om geholpen te worden met vragen over tal van onderwerpen, waar je gratis een boek of de krant kunt lezen en - als je dat (nog) niet kunt – waar je taalles kunt volgen. Waar je je kunt terugtrekken om te studeren, maar waar je ook juist mensen kunt ontmoeten of een debat bijwonen. In de bibliotheek is iedereen welkom en veel mensen weten de bibliotheek te vinden. Het is een plek waar mensen samen kunnen leven.

De maatschappelijke betekenis van Bibliotheek Utrecht wordt breed gedragen. Ook het Utrechtse coalitieakkoord 2022-2026 benoemt het grote maatschappelijk en educatief belang van de bibliotheek als basisvoorziening, waar het niet meer alleen gaat om het uitlenen van boeken, maar die ook een bijdrage kan leveren aan het verbeteren van de taal- en digitale vaardigheden van inwoners en daarmee aan een toename van gelijkheid in de stad Utrecht.

Het belang van de bibliotheek wordt ook nog eens extra duidelijk als je ziet dat er in 2023 ruim twee miljoen bezoekers zijn geweest. Dat maakt de bibliotheek met recht een van de grootste (culturele) instellingen in de stad. Daarnaast zijn er in 2023 ruim een miljoen jeugdleesboeken uitgeleend. Dat soort berichten zijn fijn in een tijd waarin steeds meer berichten verschijnen over afnemend leesplezier onder kinderen en jongeren.

Eelco Eerenberg,
wethouder onderwijs

Inleiding

Introductie

De bibliotheek is van oorsprong een plek om boeken te lezen en lenen. Vandaag de dag wordt echter een steeds bredere maatschappelijke functie aan de bibliotheek toegedicht. Deze toenemende bijdrage aan sociale en maatschappelijke vraagstukken betekent een veranderende rol voor de bibliotheken in onze stad. Mede als gevolg hiervan hebben zowel de gemeente als de bibliotheek behoefte aan een aanscherping van de sturing op richtinggevende ambities en doelstellingen, rollen en verantwoordelijkheden (rapport EY, december 2022).

Voorheen was de subsidierelatie tussen bibliotheek en gemeente voornamelijk financieel ingegeven vanwege de grondslag in de begroting, waarbij een overkoepelende inhoudelijke lading grotendeels ontbrak. Inhoudelijke sturing werd met name jaarlijks in de subsidiebeschikking toegevoegd. Met deze beleidsnota 2024 – 2034 wordt voor een periode van tien jaar de inhoudelijke sturing ten aanzien van de te subsidiëren activiteiten duidelijker en duurzamer vastgelegd en krijgt de financiering een faciliterende functie ten opzichte van de inhoudelijke activiteiten. De voorgaande visie ‘Utrechtse bibliotheek van de 21e eeuw’ had een looptijd tot 2019. Voorliggende beleidsnota geeft een geactualiseerd beleidskader, passend bij de gemeentelijke doelstellingen, wat leidend is in het toekennen van de subsidiebeschikking. Het geeft vorm en inhoud aan de al bestaande (wettelijke) kaders, welke later worden uitgewerkt. Het vult deze kaders aan en geeft er verdieping aan, zonder ze te vervangen. Het belicht de ambities en doelstellingen waar we extra nadruk op willen leggen in Utrecht de komende jaren.

In de programmabegroting is als doelstelling opgenomen: ‘Alle kinderen en jongeren doorlopen hun eigen unieke pad in het onderwijs naar kansrijke deelname aan de samenleving.’ Deze beleidsnota is een nadere uitwerking van deze begrotingsdoelstelling.

De beleidsnota bibliotheekwerk is als volgt samen te vatten: In de komende tien jaar vervult de bibliotheek een verbindende, impactvolle rol in onze stad met als uitgangspunt het bevorderen van leesvaardigheden, digitale vaardigheden en (democratisch) burgerschap. Behoeften, kansen en krachten van een wijk zijn divers, daarom omarmen we nieuwe benaderingen, samenwerking – in het bijzonder gericht op het onderwijs – én maatwerk. De bibliotheek is een toegankelijke plek voor alle inwoners, daarbij is extra aandacht en focus voor het bereiken van groepen die de bibliotheek nog niet optimaal weten te vinden gericht op het bevorderen van gelijke kansen.

De beleidsnota bevat drie ambities die de komende tien jaar leidend zijn in de sturing en monitoring van de bibliotheek. Dit betreft:

1. Taal: het bevorderen van taalvaardigheden.
2. Digitaal: het bevorderen van digitale vaardigheden.
3. Burgerschap: het bevorderen van (democratisch) burgerschap.

Op deze ambities zal voor de gemeente de komende tien jaar de focus komen te liggen. Om deze ambities te kunnen realiseren heeft de gemeente vijf doelstellingen ontwikkeld. Dit zijn:

1. Een bibliotheek van de wijk
2. Optimaal bereik in de stad
3. Toegankelijkheid als uitgangspunt voor gelijke kansen voor alle Utrechters
4. Een toekomstgerichte en vooruitstrevende maatschappelijke voorziening
5. Versterken en vergroten van samenwerking

Iedere beleidsdoelstelling is vertaald in een aantal direct realiseerbare basisresultaten plus een aantal streefresultaten die de komende tien jaar worden nagestreefd. Ten behoeve van een eenduidige monitoring en verantwoording is er tenslotte ook, samen met de Bibliotheek Utrecht, een eerste aanzet voor een set indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn een middel voor de Bibliotheek Utrecht om haar maatschappelijke waarde beter uit te drukken en zullen worden gebruikt om de voortgang en vooral ook de impact van activiteiten te volgen en bespreken.

Leeswijzer

De beleidsnota begint met een overzicht van de doelstellingen, gevolgd door de kaders waarbinnen het bibliotheekbeleid vorm krijgt. Daarna wordt ingegaan op de ambities, doelstellingen en resultaten. In het volgende onderdeel wordt stil gestaan bij hoe de monitoring, sturing en verantwoording plaats gaat vinden. Hierin krijgen ook de kwantitatieve indicatoren vorm. Als bijlage zijn de samenwerkingsafspraken bijgevoegd, daarin schetsen we de kaders voor samenwerking tussen de gemeente Utrecht en de Bibliotheek Utrecht. Doel hiervan is om helderheid te schetsen over de positie van de gemeente Utrecht en de Bibliotheek Utrecht en over wederzijdse verwachtingen bij de invulling van de taken van de functie van de bibliotheek.

Doelstellingen in de beleidscyclus

De beleidsnota bevat vijf doelstellingen die de komende tien jaar worden nagestreefd.

1. **Een bibliotheek van de wijk**
2. **Optimale spreiding in de stad**
3. **Toegankelijkheid als uitgangspunt voor gelijke kansen voor alle Utrechters**
4. **Een toekomstgerichte en vooruitstrevende maatschappelijke voorziening**
5. **Focus op het versterken en vergroten van samenwerkingen**

Geen van deze doelstellingen worden (nog) gevolgd in de begrotingscyclus.

Omschrijving opgave

Kaders

In deze paragraaf schetsen we de kaders waarbinnen het bibliotheekbeleid vorm heeft gekregen.

Wettelijk kader

Het fundament van alle Nederlandse openbare bibliotheken is vastgelegd in de Wet stelsel openbare bibliotheken (de Wsob). In artikel 4 staat dat de Openbare bibliotheek een publieke taak heeft en die op een onafhankelijke, betrouwbare, toegankelijke, pluriforme en authentieke wijze invult. Deze maatschappelijke opgave is in vijf kerntaken vastgelegd:

1. ter beschikking stellen van kennis en informatie;
2. het bieden van ontwikkeling en educatie;
3. bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur;
4. organiseren van ontmoeting en debat;
5. laten kennis maken met kunst en cultuur.

Daarnaast is de Koninklijke Bibliotheek verantwoordelijk voor het aansturen van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen en het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek.

Zorgplicht

Naar verwachting zal er per 2027 landelijk een wettelijke zorgplicht worden ingevoerd om te garanderen dat alle inwoners toegang hebben tot een volwaardige openbare bibliotheek. Hoe deze zorgplicht vorm krijgt is op dit moment nog niet duidelijk.

Als gemeente zijn wij voornemens om voor te sorteren op de zorgplicht, door naar een meerjarige subsidieverstrekking te gaan. Dit is ook gebruikelijk bij andere culturele organisaties. Met een meerjarige subsidieverstrekking geven we meerjarige zekerheid met betrekking tot financiën en het inrichten van de bibliotheekfunctie. De Bibliotheek Utrecht is zo beter in staat om op lange termijn de financiële consequenties te overzien en haar strategische keuzes op in te richten.

Bibliotheekconvenant 2020-2024

Het bibliotheekconvenant is een nadere uitwerking van de Wsob waarin de landelijke partners (VOB, VNG, IPO, SPN, KB en het Ministerie van OCW) afspraken hebben gemaakt over de bijdrage van de bibliotheekvoorzieningen in Nederland aan maatschappelijke opgaven.

Het convenant noemt drie actuele maatschappelijke opgaven:

1. het bevorderen van lezen (geletterdheid en leesplezier);
2. het bevorderen van participatie in de informatiesamenleving (digitale inclusie en digitaal burgerschap) en;
3. het bevorderen van een leven lang ontwikkelen (basisvaardigheden, blijvende inzetbaarheid en persoonlijke ontwikkeling).

Provinciaal kader

De provincie is verantwoordelijk voor de ondersteuning van het regionale bibliothekennetwerk en is een schakel tussen de lokale bibliotheken en het Rijk. De provinciale ondersteuningsorganisatie (voor Utrecht is dat BiSC) biedt ondersteuning aan Bibliotheek Utrecht op het gebied van onder meer transport, collectie, ICT en innovatie. Daarbij staan de behoeften van de inwoners centraal en hoe Bibliotheek Utrecht daar, binnen de gestelde kaders, op kan inspelen.

1) Resultaten_PISA-2022_in_vogelvlucht.pdf (utwente.nl)
2) Informatie over Laaggeletterdheid in Nederland | Stichting Lezen en Schrijven

Ambities, doelstellingen en resultaten

In 2023 bezochten meer dan twee miljoen mensen één van de 13 vestigingen in onze stad. Hiermee is het recordaantal van 1,6 miljoen bezoekers in 2022 overtroffen. De Bibliotheek Utrecht is daarmee één van de meest bezochte sociaal-culturele voorzieningen in onze stad. En om zo'n relevante voorziening in een groeiende en veranderende stad te blijven, moet de bibliotheek ook continu mee ontwikkelen. Wij zien het als essentieel dat de bibliotheek de inrichting, het aanbod en de programmering blijft afstemmen op de behoefte in de stad.

Voor de toekomstige invulling en ontwikkeling van Bibliotheek Utrecht is een aantal trends relevant:

1. **Laaggeletterdheid en ontlezing.** Een geletterde samenleving is een voorwaarde om volwaardig mee te kunnen doen in de maatschappij. Verschillende onderzoeken tonen aan dat de leesvaardigheid onder jongeren[1] daalt en dat 2,5 miljoen mensen in Nederland moeite hebben met lezen en schrijven[2].
2. **Digitalisering.** Het belang van ICT en (digitale) geletterdheid neemt toe. De digitalisering beïnvloedt de gehele maatschappij en vormt een uitdaging voor iedereen en individuen met lage(re) digitale, informatie- en leesvaardigheden, zoals ouderen, mensen met een beperking en laaggeletterden in het bijzonder (Invisor, 2022).

3. **Participatiesamenleving.** De maatschappij verandert van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Actief burgerschap staat centraal. Hierbij wordt de eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de burger gestimuleerd en gefaciliteerd (Invisor, 2022).
4. **Kansengelijkheid**: het bevorderen van kansengelijkheid is een centraal thema in het huidige coalitieakkoord, maar ook breder in de samenleving. Bibliotheken bieden (deels gratis, deels tegen betaling) toegang tot een breed scala aan materialen, activiteiten en diensten en kunnen een divers publiek aan trekken. In een tijd waarin toegang tot informatie cruciaal is voor participatie in de samenleving, hebben bibliotheken de potentie om een sleutelrol te spelen bij het bevorderen van kansengelijkheid.
5. **Groei van de stad.** Bibliotheek Utrecht biedt met de huidige 12 vestigingen een goed dekkend bibliotheeknetwerk met een gemiddelde afstand van 1,3 km per inwoner (OCW-norm is gemiddeld 3,2 km). De bevolking in Utrecht neemt echter al jarenlang toe: van de huidige ruim 360.000 inwoners naar meer dan 400.000 in 2030. De groei geldt voor alle wijken, maar zal volgens de meest recente prognoses voor de wijk Zuidwest het sterkste zijn[3]. Bibliotheek Utrecht zal hierop slim moeten inspelen om in een optimaal gespreid aanbod te blijven voorzien zonder witte vlekken en daarmee een bibliotheek van iedereen te blijven.

3) https://utrecht-monitor.nl/bevolking-bestuur/bevolking/bevolkingsprognose

De basis van de Bibliotheek Utrecht ligt in de vijf wettelijke taken van de Wsob en het gelieerde bibliotheekconvenant 2020 - 2024. Daarnaast is het principe ‘ongelijk investeren voor gelijke kansen’ een belangrijk uitgangspunt. Zowel op landelijk als stedelijk niveau neemt de ongelijkheid tussen inwoners toe. Tussen de verschillende wijken in Utrecht is sprake van aanzienlijke sociaaleconomische verschillen (Invisor, 2022) en kansenongelijkheid. De gemeente Utrecht wil een eerlijk(er) speelveld creëren door in te zetten op gelijke kansen door ongelijk te investeren in die specifieke doelgroepen die dit het meest nodig hebben (Coalitieakkoord Utrecht 2022-2026). Daarbij wordt echter niet uit het oog verloren dat de collectieve functie van de bibliotheek ook in stand moet worden gehouden in wijken met een hoge(re) mate van geletterdheid.

Dit betekent dat voor Gemeente Utrecht **de ambities** voor de komende tien jaar van Bibliotheek Utrecht zijn:
1. **Taal:** het bevorderen van taalvaardigheden;
2. **Digitaal:** het bevorderen van digitale vaardigheden;
3. **Burgerschap:** het bevorderen van (democratisch) burgerschap.

Ten behoeve van de realisatie van deze ambities heeft de gemeente vijf doelstellingen geformuleerd. Door de krappe financiële situatie bij uitkomen van deze nota hebben we de doelstellingen opgeknipt in twee categorieën resultaten. De basisresultaten beschouwen we als fundament en zijn minimaal nodig. De streefresultaten bevatten een ontwikkelcomponent waarvan we de bibliotheek vragen die de komende jaren te

concretiseren en vorm te geven. Sommige streefresultaten zijn alleen haalbaar bij extra middelen of geldstromen van derden, dit wordt aangegeven in het onderdeel financiën. In het geval van financiële krapte kunnen keuzes gefundeerd worden gemaakt door een voorbehoud te maken op de streefresultaten. Op basis van deze resultaten zullen we met de bibliotheek concrete uitvoeringsafspraken maken, door hen te verwerken in beleids- en jaarplannen en vervolgens vast te leggen in de gemeentelijke subsidiebeschikkingen.

Doelstelling 1:
een bibliotheek van de wijk

De stad Utrecht is divers en groeit nog elke dag. In de vierde grootste stad van Nederland zie je verschillen in de kenmerken van wijken en buurten. Dit vraagt van maatschappelijke voorzieningen, waaronder bibliotheken, om aan te sluiten bij trends en ontwikkelingen. En is het essentieel dit om te zetten naar nieuwe kansen en samenwerkingsmogelijkheden voor de bibliotheek. De inwoners van deze wijken en buurten hebben verschillende behoeftes aan aanbod van bibliotheken. Daarom vragen wij van de Bibliotheek Utrecht uit te werken hoe de verschillende wijkvestigingen meer dan nu passen bij de wijk. Dit betekent dat we maatwerk verwachten voor elke bibliotheek, waarbij de ene bibliotheek meer gericht kan zijn op uitleningen en de andere bibliotheek meer ruimte biedt voor ontmoeting. Het aanbod in de verschillende wijkvestigingen weerspiegelt de vraag in de wijk

en wijkpartners zijn waar mogelijk en zinvol aangesloten in de betreffende vestigingen. Dit zien wij voor ons door in het meerjarenplan van de Bibliotheek Utrecht vanuit de klantbeleving van leden, bezoekers én beoogde nieuwe doelgroepen herkenbare profielen op te stellen die een antwoord geven op de specifieke wensen en noden van die locatie. Dit kan betekenen dat er in de ene wijkvestiging geen DVD's meer worden uitgeleend en in de andere vestiging meer computers nodig zijn voor huiswerk. Maar dit kan ook betekenen dat inwoners zelf het initiatief nemen om een debat te organiseren in de bibliotheek. Een veelbelovend initiatief is het Huis voor Actief Burgerschap, waar burgers zelf aan de slag gaan met vraagstukken die spelen in de samenleving.

Basisresultaten

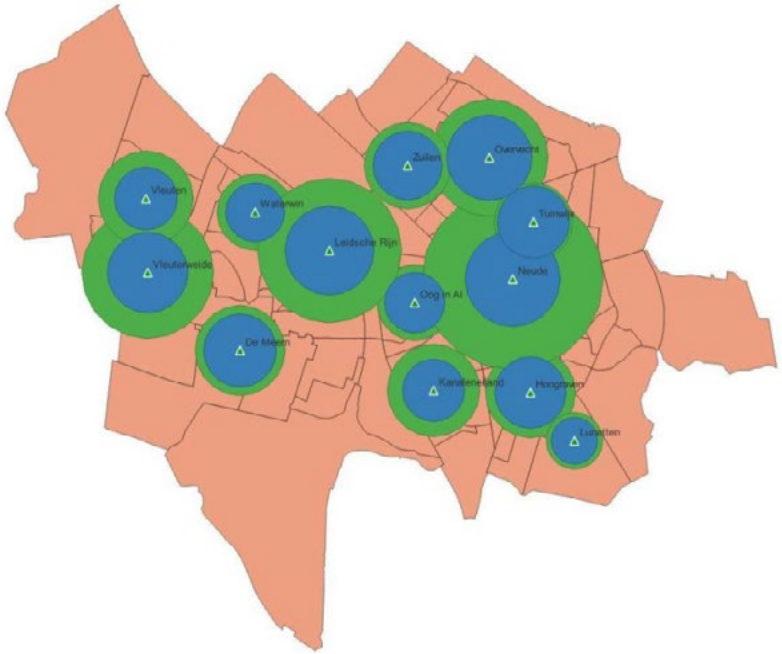
- Het profiel van de wijk bepaalt het profiel van de bibliotheek. Het aanbod en de programmering is afgestemd op verschillende behoeften in de wijk.
- Er is samenwerking met de bewoners(organisaties).

Streefresultaten

- Wijkinwoners zijn betrokken bij het programmeren en het samenstellen van de collectie.
- Het geheel is meer dan de som der delen: de vestiging van de bibliotheek is, waar van meerwaarde, gevestigd in een multifunctionele accommodatie met wijkpartners. Dit vraagt ondersteuning en samenwerking van de gemeente bij het identificeren van geschikte locaties en het faciliteren van overleg bij belanghebbenden.

Doelstelling 2:
optimaal bereik in de stad

In de Ruimtelijke Strategie Utrecht 2040 (RSU 240) staan de ambities die de gemeente Utrecht heeft op de grote ruimtelijke ordeningsvraagstukken voor de stad, nu en in de toekomst. De RSU verwacht de komende 20 jaar een groei van het aantal inwoners. Belangrijk uitgangspunt is dat de voorzieningen in de stad voor al die inwoners toegankelijk blijven. Dat Utrecht een stad is waarin alles wat je nodig hebt, dichtbij is; een 10-minuten stad. Hoewel in de RSU de bibliotheek niet wordt genoemd, verklaren we dit concept ook van toepassing op de bibliotheekfunctie. Het betreft geen absolute norm, maar een middel om in kaart te brengen hoe het vestigingennetwerk verdeeld is over de stad en wat dit qua doorontwikkeling vraagt.

Figuur: Spreiding bibliothekennetwerk in 2022 naar eigen straal (gemiddelde afstand tot inwoners voor wie de betreffende vestiging de dichtstbijzijnde is) en effectieve straal (gemiddelde afstand tot inwoners die in de gemeente Utrecht wonen en lid zijn bij de betreffende vestiging) van het bereik van leden van de 13 bibliotheekvestigingen (locatie Waterwin is inmiddels gesloten), Invisor (2022)

Het bereik in de stad hangt samen met een op de wijk afgestemd aanbod in de verschillende wijkvestigingen. Praktisch gezien betekent dat iets voor het type vestiging, afstemming op de doelgroep, het soort aanbod, de plek en het profiel. Voor Utrecht ziet dat er als volgt uit:

We zien graag van de Bibliotheek Utrecht terug hoe zij inzetten op een zo optimaal bereik in de stad en welke typen bibliotheken waar in de stad passen. Deze ambitie hangt nauw samen met ambitie 4, waar nieuwe bibliotheekvormen kunnen voorzien in de behoeften van huidige en toekomstige gebruikers.

Type	Doelgroep	Soort aanbod	Plek	Profiel
Bibliotheek met centrumfunctie	Mensen vanuit de hele stad, omliggende gemeenten, bezoekers vanuit het land en zelfs toeristen en dagjesmensen.	Grootstedelijk aanbod met uitgebreid cultureel programma. Een vestiging met landelijke uitstraling.	Centraal in de stad.	Hotspot, grootstedelijk, cultureel, vindplaats, informatiepunt, community library.
Wijkbibliotheek	Inwoners, partners en buurtorganisaties uit de wijk.	Op de wijk en buurt afgestemd aanbod, vraag gestuurd.	Centraal in de wijk, dichtbij of in huis met andere maat-schappelijke voorzieningen.	Community library, ontmoetingsplek.
Bibliotheek op School	Scholieren, ouders/ verzorgers van leerlingen, onderwijsprofessionals.	Concept waarbij scholen beschikken over een gevarieerde collectie om leesbevordering aan te wakkeren.	In een school	Gericht op leesplezier, lees- en schrijfvaardigheid en het bevorderen van mediawijsheid.

In de Utrechtse Onderwijsagenda (UOA) 2024 – 2027 stellen we voor om een inzet te doen op een uitbreiding van de Bibliotheek op school om zo bij te dragen aan het leesplezier, de leesvaardigheid en digitale geletterdheid. In de afgelopen twee jaar zijn we erin geslaagd om conform dit concept op 43 scholen een Bibliotheek op school te realiseren. In juni 2024 verwelkomen we de eerste Bibliotheek op school in het Voortgezet Onderwijs. We zien graag van de bibliotheek hoe de Bibliotheek op school verder vorm krijgt in het primair, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs.

Omdat we vanuit de gemeente Utrecht werken met het principe ‘ongelijk investeren voor gelijke kansen’ vragen we de bibliotheek om dat principe toe te passen wanneer het gaat om scherpe keuzes. Daar waar de impact op het vergroten van kansengelijkheid in de stad het grootst is, mag de meeste aandacht naartoe. Dit kan betekenen dat op andere vestigingen minder of anders wordt georganiseerd.

Basisresultaten

- De bibliotheekfunctie is conform de RSU voor iedereen binnen 10 minuten bereikbaar.
- 26% van alle Utrechters is lid van de Bibliotheek Utrecht.

Streefresultaten

- Bezoekers weten in toenemende mate de wijkvestigingen te vinden door aansluitend en relevant aanbod.
- De toenemende verdichting van onze stad vraagt om één bibliotheekvesting voor 30.000 inwoners overeenkomstig de landelijke norm[4].

4) Op rijksniveau wordt erover gesproken een norm vast te stellen van 1 bibliotheekvestiging op 28.000 inwoners. Indien dit definitief is vastgesteld, wordt deze norm overgenomen.

- De inzet op de Bibliotheek op school is versterkt. Deze evidence-based inzet vervult een waardevolle rol in het vergroten van leesplezier en -motivatie. De prioriteit ligt conform het principe ongelijk investeren bij scholen met leerlingen met de grootste taalachterstanden.

De bibliotheek is op school

‘Ik vraag kinderen nu om het boek dat ze lezen te presenteren, maar de meeste hebben daar een hekel aan’. De leerkracht die deze opmerking tijdens een training maakt kan op bevestigend geknik in de groep rekenen. ‘Dat snap ik’, reageert de lees-mediaconsulent die de training namens de bieb verzorgt. ‘Wat zouden de kinderen die niet van presenteren houden wel leuk vinden? Dan gaan we met die vorm aan de slag.’

Sinds 2021 werkt de bibliotheek met een groeiend aantal Utrechtse scholen intensief samen met ‘de Bibliotheek op School’. Doel van de Bibliotheek op School is het stimuleren van leesplezier en (digitale) geletterdheid. Het is een landelijke, bewezen effectieve aanpak die leesmotivatie vergroot. Naast het samenstellen en onderhouden van een collectie jeugdboeken op de school, adviseert en traint een leesmediaconsulent van de Bibliotheek Utrecht de leerkrachten in leesonderwijs. Bijvoorbeeld in hoe je leesmotivatie kan vergroten, of verrijkende teksten in àlle vakken in kan zetten. De samenwerking is gericht op leerlingen, leraren en ouders/verzorgers. Op school én thuis. Zo bereikt de bibliotheek ook kinderen die thuis geen boeken hebben of lid zijn van de bieb. De bibliotheek wil de komende jaren het aantal samenwerkingen met scholen vergroten, in het primair-, voortgezet- en middelbaar beroepsonderwijs.

Doelstelling 3:
toegankelijkheid als uitgangspunt voor gelijke kansen voor alle Utrechters

Naast een optimale spreiding van het netwerk is de bibliotheek een laagdrempelige plek voor iedere Utrechter. Voor mensen die hun lees- en/of digitale vaardigheden willen ontwikkelen. Voor mensen die hun kennis willen vergroten. Voor mensen die elkaar willen ontmoeten. En voor mensen die hun talenten willen ontplooien.

Er is specifieke aandacht voor inwoners van de stad die de bibliotheek - ondanks dat deze nabij is - toch (nog) niet bezoeken, maar hier mogelijk wel behoefte aan hebben. Het gaat hier bijvoorbeeld om taalvaardiger worden, kunnen meepraten, toegang krijgen tot de arbeidsmarkt, digitaal vaardiger worden en gezonder leven. Denk hierbij aan laaggeletterden, voortijdige schoolverlaters, ouderen en mensen met een migratieachtergrond. Inzetten op deze specifieke groepen past tevens in het ‘ongelijk investeren voor gelijke kansen’ principe van de gemeente Utrecht. Daarom vragen wij de bibliotheek om in het meerjarenbeleidsplan een strategie te formuleren hoe deze doelgroepen te bereiken. Dat gaat samen met een analyse van dit vraagstuk. Waarom komen deze mensen niet binnen? Is de fysieke, financiële of mentale drempel te hoog? Zijn de inwoners bekend met het aanbod of is het aanbod (nog) niet passend genoeg? Graag zien we dat de bibliotheek in gesprek gaat met deze doelgroepen om zo samen ervoor te zorgen dat de bibliotheek ook voor hen die laagdrempelige, fijne en toegankelijke plek wordt.

In dit kader heeft de bibliotheek ook onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om het boetesysteem bij de Bibliotheek Utrecht aan te passen dan wel af te schaffen. Het innen van boetes verbonden aan het te laat inleveren van boeken blijkt een drempel om lid te worden of te blijven van de bibliotheek, doordat leden niet meer terugkomen om zo te voorkomen dat zij de boete moeten betalen, of omdat het abonnement wordt opgezegd om boetes in de toekomst te voorkomen. Daarbij bestaat de indruk dat dit met name speelt bij gezinnen met een kleine beurs, vaak woonachtig in wijken met grote maatschappelijke opgaven. De bibliotheek heeft op basis hiervan besloten prioriteit te geven aan het afschaffen van boetes voor jeugd en jongeren.

Basisresultaten

- De bibliotheek is een laagdrempelige plek. De collectie, het programma en dienstverlening zijn een afspiegeling van de noden en behoeften voor iedere Utrechter.
- Elke wijkvestiging verdient een eigen kleur, passend bij de wijkopgave. Vanuit het principe ongelijk investeren voor gelijke kansen zet de bibliotheek in op doelgroepen en wijken waar de (kans op) achterstand het grootst is. Dit weegt mee in het vormgeven van de wijkbibliotheek, het programma en de collectie. Het programma omvat onder meer: meertalig aanbod, straatcultuur en samenwerking met partners die moeilijke groepen weten te bereiken.
- De bibliotheek dient als huiskamer voor iedere Utrechter. Elke wijkvestiging speelt een rol in het vergroten van de sociale cohesie in de wijk.

Streefresultaten

- Om ruimte te bieden voor innovatie en om de nieuwe maatschappelijk-educatieve functies te blijven vervullen, zet de Bibliotheek Utrecht onder meer vrijwilligers en stagiaires in.

In de bibliotheek kan je terecht met al je vragen

‘Goedemiddag, waar kan ik je mee helpen?’. Het is donderdag-middag in de Bibliotheek Overvecht.

‘Ik wil mijn kleindochter bezoeken met de bus, daar moet ik online een kortingskaart voor kopen. Maar dat lukt niet. Mijn buurman zei dat ik in de bieb terecht kan.’ Legt een oudere dame uit.

‘Dat klopt’, zegt een vriendelijk glimlachende bibliotheekmedewerker, ze woont zelf ook in Overvecht. ‘Loop maar naar die tafel daar, Kees gaat je verder helpen.’

Wanneer je een vraag hebt over taal, digitaal, overheid, geld en administratie of werk en inkomen kan je in de bieb terecht. De Informatiepunten zijn herkenbaar in de bieb aanwezig en bestaan uit een overlegplek en een oefenplein. Je krijgt direct informatie of de bibliotheek verwijst door naar de juiste organisatie. Gratis en voor iedereen, lid of geen lid. De bibliotheek zet in op een groei van het aantal Utrechters dat er gebruik van maakt, en van de partners waarmee wordt samengewerkt.

Foto – Aafke Holwerda

Doelstelling 4:
Een toekomstgerichte en vooruitstrevende maatschappelijke voorziening

De bibliotheek is al lang niet meer de plek waar je stil moet zitten achter een muur van boekenkasten. Het is juist een plek waar je elkaar kunt ontmoeten, een taalles kunt volgen of een debat kunt bijwonen. Het is een plek waar je kunt afspreken voor een kopje koffie, of waar je in de speciaal ingerichte plekken in alle stilte je huiswerk kunt maken of dat spannende boek kunt lezen. Tegelijkertijd speelt de bibliotheek een steeds grotere rol in het ontplooien van talent, door te functioneren als plaats waar mensen hun creativiteit en (digitale) vaardigheden kunnen ontwikkelen. Zo zijn de Informatiepunten Digitale Overheid een drukbezochte dienst waar inwoners geholpen worden met digitale overheidszaken. Kortom: de bibliotheek is de afgelopen jaren al sterk in ontwikkeling en is zichzelf op dit moment nog steeds aan het uitvinden.

De maatschappelijke opgaven zijn groot. Om als bibliotheek hieraan bij te dragen is het nodig om een heldere, richtinggevende koers te beschrijven waarin scherpe keuzes worden gemaakt, gericht op het vergroten van de impact op de inwoners. We verwachten een innovatief maar tegelijkertijd ook realistisch meerjarenplan. Dat zou kunnen resulteren in het vervangen van activiteiten die in het verleden vanzelfsprekend waren. Daarnaast kunnen nieuwe samenwerkingen ontstaan met partners uit verschillende, op het eerste gezicht niet direct gerelateerde,

werkvelden zoals het sociaal domein, welzijn en de zorg. Of door na te denken over andere vormen van innovatieve en creatieve concepten. Denk bijvoorbeeld aan samenwerking in multifunctionele accommodaties (MFA's) of tijdelijke pop-up locaties. Zo kan in het geval er witte vlekken zijn in het vestigingennetwerk, vernieuwende alternatieve concepten worden ingezet als een pop-up bieb, een rondreizende bieb, een mini bieb. Een bibliotheek die programmeert in een pand van een culturele organisatie of een bibliotheek die zich vestigt in een welzijnsorganisatie. Dat betekent dat een bibliotheek ook op andere plekken in de stad kan opduiken. Dit vraagt zowel om flexibiliteit als een nauwkeurige afstemming met behoeftes in de wijk, zoals beschreven in ambitie 1.

Een voorbeeld van een veelbelovend initiatief met ambitieuze doelen is het Leesoffensief Utrecht, waarbij 45 maatschappelijke partners zich hebben aangesloten. Het Leesoffensief stelt zich als doel om alle Utrechters taal- en digitaalvaardiger te maken en het leesplezier te vergroten. Utrecht heeft als Unesco City of Literature de doelstelling om actief aan de slag te gaan met het vergroten van leesplezier, met name onder jongeren. Het Leesoffensief Utrecht is een belangrijke partner in de uitvoering hiervan. In het belang van het bevorderen van leesplezier, kijken we uit naar hoe het Leesoffensief Utrecht zich verder kan ontwikkelen.

Basisresultaat

- Het Leesoffensief is een levendig, proactief netwerk gericht op het vergroten van het leesplezier en leesmotivatie.
- De bibliotheek is een financieel gezonde, doelmatige en wendbare organisatie.
- De bibliotheek biedt een divers kunst en cultureel aanbod.

Streefresultaat

- De bibliotheek gebruikt nieuwe vormen, zoals mobiele concepten, een pop-up bieb, of een sleutel aan de wijk, om te voorzien in de behoefte van huidige en toekomstige gebruikers.
- De bibliotheek is een broedplaats voor talentontwikkeling en culturele verrijking. Je kunt hier terecht om te genieten van cultuur, je creativiteit en digitale vaardigheden te ontwikkelen.

Doelstelling 5:
Versterken en vergroten van samenwerking

Onze stad is sinds 2017 UNESCO City of Literature. Dat maakt dat hier veel logische samenwerkingspartners dichtbij zijn: schrijvers, lezers, dichters, boekhandels, uitgeverijen. Ook de komst van het Literatuur- en Kinderboekenmuseum is een boeiende mogelijkheid voor een nieuwe samenwerkingspartner voor de bibliotheek. Daarnaast zijn het onderwijs en de voor- en vroegschoolse educatie in toenemende mate belangrijke samenwerkingspartners van Bibliotheek Utrecht. De programma's 'de Bibliotheek op school' (dBos) en BoekStart zijn landelijk bewezen effectieve pijlers in het bevorderen van leesvaardigheid en leesplezier in de stad. De inzet hierop wordt versterkt en de prioriteit ligt bij scholen met leerlingen met de grootste taalachterstanden. Dit vraagt om duurzame samenwerking met partners uit het onderwijs, van voorschoolse educatie tot vervolgonderwijs. Tegelijkertijd vraagt duurzame borging van de Bibliotheek op school extra financiële middelen.

In de taal- en cultuursector is een breed netwerk actief van zeer gespecialiseerde organisaties en bedrijven gericht op het bevorderen van (digi)taalvaardigheden. Met een aantal daarvan werkt de Bibliotheek Utrecht al samen zoals Taal Doet Meer en Digiwijs. De bibliotheek kan van grote waarde zijn door gezamenlijk met en aansluitend op de concrete wensen van het veld (bottom up) te bepalen waar de belemmeringen en witte vlekken liggen en aan de hand daarvan concrete activiteiten ondernemen. Door optimaal gebruik te maken van het bestaande netwerk waarin

iedere partij doet waar hij het beste in is. Mogelijk zijn er ook organisaties in de stad die nog onvoldoende in beeld zijn, maar die volop potentie hebben om samen met de bibliotheek te werken aan het oplossen van relevante maatschappelijke vraagstukken. Nieuwe samenwerkingsvormen in nieuwe samenstellingen kunnen de impact en reikwijdte van de bibliotheek vergroten.

Door gebruik te maken van hun kennis, expertise en netwerken kan de bibliotheek nog meer samensmelten met de wijk. In de Utrechtse Onderwijsagenda (UOA) 2024 – 2027 stellen we voor om Utrechtse onderwijsprofessionals een gratis abonnement op de bibliotheek aan te bieden. Op deze manier willen we dat onderwijsprofessionals ook ambassadeurs worden van de bibliotheek en zo leesplezier overdragen aan de leerlingen.

Basisresultaat

- De bibliotheek zet in op (nieuwe) strategische partnerschappen, waaronder het onderwijs, het sociaal domein, welzijn en zorg, om de maatschappelijke opgaven nog beter te bereiken.
- Samenwerking met gemeente brede opgaven en aanpalende beleidsterreinen (o.a. Wijken, Volksgezondheid, Culturele Zaken, Publieke Dienstverlening en Openbare Orde en Veiligheid) van de gemeente is stevig verankerd.

Streefresultaat

- In co-creatie met bewoners en partners in de stad geeft de bibliotheek vorm en inhoud aan een toegankelijke, publieke ontmoetingsplek voor alle Utrechters.

Met de bibliotheek zetten Utrechters zich in voor hun gemeenschap

‘Doe jij er eens wat aan! Jij weet wel hoe dat moet’.
Zegt Mo tegen Andre, als ze teruglopen van de voetbaltraining.
‘Waar nu weer aan?’ Reageert Andre, in de eerste instantie een beetje sceptisch.

‘Aan dat buurthuis dat leeg komt te staan, hartstikke zonde’.
Dat raakt Andre, hij irriteert zich al langer aan de wijk, waar mensen elkaar steeds minder lijken te kennen.

‘Oké, maar alleen als jij meedoet’.

Veel mensen willen zich inzetten voor hun gemeenschap en een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij. Maar niet alle Utrechters voelen zich hiertoe in staat, uitgenodigd of gezien. Terwijl actieve betrokkenheid van inwoners essentieel is bij complexe maatschappelijke opgaven waarvoor niet één oplossing te vinden is, voor het uitwisselen van een diversiteit aan invalshoeken en kennis, voor participatie en nog heel veel meer. Om hier meer ruimte aan te geven en deze beweging te ondersteunen is de bibliotheek samen met het VSBfonds daarom recent gestart met het ‘Huis van Actief Burgerschap’. Hoe het er precies uit gaat zien? Dat is nog onbekend: in 2024 geven bewoners(organisaties) zelf het Huis vorm en invulling, met de bibliotheek Neude als basis. Bij succes krijgt het een vervolg, en hoopt de bibliotheek ook meer programma in de wijken te ontwikkelen.

Monitoren, sturen en verantwoorden

Indicatoren

Ten behoeve van een eenduidige monitoring en verantwoording is er per beleidsdoelstelling, een eerste aanzet voor een set indicatoren opgesteld. De indicatoren zijn een middel voor de Bibliotheek Utrecht om haar maatschappelijke waarde beter uit te drukken en zullen worden gebruikt om de voortgang en vooral ook de impact van activiteiten te volgen en bespreken. De basisset is nog niet volledig uitgekristalliseerd en bevat ook nog geen nul-waardes. Voor de nul-waardes zullen de waarden van 2023 worden gehanteerd. Deze waarden zijn naar verwachting in april 2024 beschikbaar.

Benoemde indicatoren geven nooit een-op-een aan of het doel is gehaald of niet. De indicatoren hebben een signaleringsrol en worden gebruikt om het gesprek met de Bibliotheek te voeren over de te bereiken maatschappelijke doelen. Het zichtbaar maken van voortgang en de verantwoording hierop gaat echter breder dan alleen de terugkoppeling op de indicatoren. Het gaat om een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve informatie en dit gezamenlijk met de Bibliotheek te duiden om zo gezamenlijk zicht te houden op de beweging en bij te sturen wanneer nodig. Tijdens een pilotperiode zal worden bekeken welke indicatoren relevant en toepasbaar zijn en welke er nog ontbreken. 2024 zal worden gebruikt om de set volledig in te richten. Daarna is er een periode van twee jaar nodig om de bruikbaarheid te toetsen. In de gebruikelijke verantwoordingsdocumenten (halfjaarlijkse rapportage en eindverantwoording) zal aandacht worden besteed aan de voortgang. De eindevaluatie, inclusief de definitieve set indicatoren, zal Q2 2027 worden voorgelegd aan de raad. Daarnaast zullen er de komende periode een aantal kwalitatieve indicatoren worden ontwikkeld. Deze kwalitatieve indicatoren zijn een afgeleide van de impactdoelen zoals die door de bibliotheek in hun meerjarenbeleid i.o. worden opgenomen binnen het kader van de gemeentelijke beleidsnota. Dit meerjarenbeleid verschijnt in de loop van 2024 en wordt dan aan de raad toegezonden.

Op deze wijze kan de gemeente sturen op het maatschappelijk rendement, waarbij de begroting een kader of middel is om dat rendement te behalen. Bij een eventueel tekort of nieuwe prioriteit, helpen de indicatoren de gemeente om inzicht te geven wat een bepaalde (financiële) keuze heeft op het maatschappelijke resultaat.

Basisset effectindicatoren - kwantitatief

Indicator	Realisatie 2023
Doelstelling 1: Een bibliotheek van de wijk	
Aantal deelnemers aan programmering per jaar/per (wijk)vestiging	Gaat bibliotheek per 2025 rapporteren
Aantal bezoekers per (wijk)vestiging	Neude 1.218.673 • Hoograven 65.858 • Kanaleneiland 61.114 • Lunetten 30.209 • Oog in Al 82.474 • Overvecht 128.810 Tuinwijk 48.051 • Zuilen 67.355 • LRC 246.485 • Waterwin 6.389 Vleuterweide 138.631 • Vleuten 28.345 • De Meern 35.165
% inwoners dat tevreden is over bibliotheken in de buurt	71 (Utrecht Monitor, 2021)
Doelstelling 2: Optimaal bereik in de stad	
Totaal aantal bezoekers bibliotheek	2.157.557
Totaal aantal leden bibliotheek	97.001
% inwoners dat lid is van de bibliotheek	26
De bibliotheekfunctie is conform de RSU voor iedereen binnen 10 minuten bereikbaar.	Volgt
Doelstelling 3: Toegankelijkheid als uitgangspunt voor gelijke kansen voor alle Utrechters	
Aantal studieplekken	volgt
Aantal uitleningen fysiek en online	2.246.619
Bereik VVE	- 80 groepsbezoeken; 1.200 peuters en 1.200 ouders - 80 ouderbijeenkomsten; 1.200 peuters en 1.200 ouders
Bereik Boekstart	25 activiteiten en 720 deelnemers

Indicator	Realisatie 2023
Doelstelling 4: Een toekomstgerichte en vooruitstrevende maatschappelijke voorziening	
Aantal IDO's	8
Aantal behandelde vragen IDO	1.228
Het aantal gebruikte leermiddelen, zoals cursussen 'Klik en Tik' en 'Werken met de e-overheid	150
Aantal openingsuren per (wijk)vestiging	Gaat bibliotheek per 2025 rapporteren
Aantal onbemande openingsuren	0
Doelstelling 5: Versterken en vergroten samenwerking	
Aantal dBos scholen PO	35
Aantal dBos scholen VO3	2
Aantal dBos-leerlingen PO3	7.529
Aantal dBos-leerlingen VO3	1.340

Risico's

Risico-omschrijving	Toelichting	Maatregelen
Ontoereikend aanbod door verdichting van de stad Utrecht groeit en zal dat in de toekomst blijven doen. De huidige subsidie-afspraken houden geen rekening met de verwachte groei van de stad. De groei van de bevolking kan leiden tot toenemende vraag en druk op het aanbod en dienstverlening in vestigingen. Ook kan de streefnorm van 1 vestiging op 30.000 inwoners onder druk komen te staan.	Op dit moment is de groei van de stad minder groot dan verwacht maar op termijn kan dit wel degelijk een rol gaan spelen	Bibliotheek voorziet in nieuwe vormen (niet locatie gebonden) om in de behoefte van toekomstige gebruikers te voorzien.
De financiën zijn niet toereikend Wanneer indexering in de toekomst vervalt, de bibliotheek te maken krijgt met een bezuinigingsopdracht óf Rijksmiddelen (voor dBos of de bibliotheek zelf) uitblijven, bestaat het risico dat basisresultaten en streefresultaten niet worden gehaald. Of zelfs bibliotheekvestigingen moeten worden gesloten	Op basis van het huidige financiële klimaat is dit een reëel risico dat we, samen met de bibliotheek, goed moeten monitoren	• Lobby richting Rijk • Scherpere keuzes in het aanbod en dienstverlening van de bibliotheek • Focus op mobiele, innovatieve bibliotheekconcepten die niet gebonden zijn aan een vestiging.
Meer inhoudelijke sturing Voorheen werd de sturing vanuit de gemeente door tekorten hoofdzakelijk financieel ingegeven. In deze beleidsnota wordt de sturing meer inhoudelijk vormgegeven met daarbij de maatschappelijke opdracht centraal. Dit betekent dat gemeente en bibliotheek op zoek moeten naar een nieuw evenwicht tussen autonomie voor de bibliotheek en sturing vanuit de gemeente. Het vinden van het juiste evenwicht kan mogelijk leiden tot spanning in de samenwerking	Wij vertrouwen erop dat wij met samenwerkingsafspraken, een solide basis hebben voor een goede samenwerking. Toch vinden we het belangrijk om hier met elkaar alert op te blijven.	• Onderwerp van bestuurlijke en accountgesprekken. • Sturing conform het Utrechts Sturingsmodel
Afhankelijkheid personeel De bibliotheek is in haar dienstverlening afhankelijk van gekwalificeerd personeel, waaronder een grote groep vrijwilligers. Het risico bestaat dat de bibliotheek niet tot afdoende personeel beschikt om de basistaken en extra maatschappelijk-educatieve taken optimaal uit te voeren	Doordat het aantrekken van (grote hoeveelheden) vrijwilligers precair ligt gezien een eerdere uitspraak van de rechter (1) en de huidige arbeidsmarkt tot gevolg heeft dat vacatures lang openstaan (2) zien we dit als reëel risico.	Onderwerp van bestuurlijke en accountgesprekken.

Financiën

De Bibliotheek wordt bekostigd vanuit een begrotingssubsidie vanuit het programma Kansrijk Opgroeien onder doelstelling ‘Eigen pad in het onderwijs’. De basisresultaten kunnen gegarandeerd uit de begrotingssubsidie bekostigd worden.

Financiën (in € 1.000)

	jaar t (2024)	jaar t+1 subsidie index (2025)	jaar t+2 subsidie index (2026)	jaar t+3 subsidie index (2027)	structureel jaarbedrag
Doelstelling	16.618	16.618*	16.618*	16.618*	16.618*
Totaal benodigd budget	**16.618**	**16.618***	**16.618***	**16.618***	**16.618***
Reeds in begroting gedekt					
Kansrijk opgroeien					
Eigen pad in het onderwijs	16.618	16.618*	16.618*	16.618*	16.618*
Reeds in begroting gedekt	**16.618**	**16.618***	**16.618***	**16.618***	**16.618***

*Bedrag is exclusief jaarlijkse subsidie index

Een aantal streefresultaten vereist realisatie extra financiële middelen. Dit betreft:

- **Versterking inzet de Bibliotheek op School**
  Voor de inzet op de Bibliotheek op School zijn we in afwachting van Rijksmiddelen. Vanuit de G4 is er een lobby gericht op het vrijgeven van deze middelen.
- **Deelname aan MFA’s** (multifunctionele accommodaties)
  Voor de ontwikkeling van de bibliotheek in MFA’s zetten we in op de beschikbare financiële middelen voor de inrichting van dergelijke MFA’s.

De gemeente Utrecht staat de komende jaren voor een periode van het terugdringen van de uitgaven. Landelijk gezien worden de gemeenten in 2026 geconfronteerd met een bezuiniging van € 3 miljard. Op basis van inhoudelijke prioriteiten zal de gemeente Utrecht scherpe keuzes moeten maken, hetgeen ook van subsidierelaties als de Bibliotheek Utrecht wordt gevraagd.

Bibliotheek Utrecht en gemeente Utrecht verhouden zich op verschillende wijzen financieel tot elkaar. Voor de instandhouding van de bibliotheek en de realisatie van specifieke doelen, wordt door de gemeente jaarlijks een begrotingssubsidie aan de bibliotheek ter beschikking gesteld. Met deze structurele financiering vanuit het programma Onderwijs wordt de bibliotheek duurzaam in staat gesteld om uitvoering te geven aan haar wettelijke taken en in het bijzonder aan het bevorderen van de

taalvaardigheden, digitale vaardigheden, het (democratisch) burgerschap en een leven lang ontwikkelen van de inwoners van Utrecht. De voorliggende beleidsnota Bibliotheekwerk biedt Bibliotheek Utrecht het kader waarbinnen realisatie van activiteiten dient plaats te vinden.

Los van de subsidieverlener – subsidieontvanger relatie, is de gemeente ook verhuurder van negen (vanaf 2024 acht) locaties van de bibliotheek en betaalt de bibliotheek gemeentelijke belastingen. Deze relaties hebben geen connectie met voorliggende beleidsnota.

Naast de begrotingssubsidie, staat het de bibliotheek vrij om aanvullende financiële middelen in te zetten, bijvoorbeeld uit de eigen middelen, door fondsen aan te spreken of via specifieke doelsubsidies wanneer het gaat om aanvullende inzet. Meer ondernemerschap van de bibliotheek wordt toegejuicht en is ook één van de redenen geweest om de bibliotheek te verzelfstandigen.

Consequentie van die verzelfstandiging is dat de bibliotheek autonoom is in het maken van financiële keuzes en daarvoor ook zelf de verantwoordelijkheid draagt. Pas wanneer en voor zover deze keuzes invloed hebben op de taken waarvoor de bibliotheek de begrotingssubsidie ontvangt of doorwerken in de continuïteit, heeft de gemeente een rol vanuit de betrokkenheid op de inhoudelijke taken.

Voortgang en verantwoording

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het naleven van integrale aansturing als (zakelijk) opdrachtgever. Dit betekent dat we niet alleen vanuit beleid controleren of de inhoudelijke kaders behaald worden, maar dat ook vanuit control wordt bekeken of alles doelmatig, doeltreffend en rechtmatig geschiedt. Het naleven van dit proces is een verantwoordelijkheid van de gemeente en zorgt ervoor dat het college richting de gemeenteraad zijn politieke verantwoordelijkheid kan waarmaken. Verantwoording en evaluatie van college naar raad over de voortgang vindt tenminste als volgt plaats:

- Verantwoording over de indicatoren via de begroting en jaarstukken
- % van de Utrechtse bevolking dat lid is van de bibliotheek
- De eindverantwoording in de vorm van het jaarverslag
- Bij (dreigende) tussentijdse afwijkingen informeert het college de raad met een raadsbrief conform de actieve informatieplicht.

Utrechts sturingsmodel

Het Utrechts sturingsmodel in het sociale domein is een benadering van de gemeente Utrecht die nadruk legt op samenwerken en een integrale aanpak van maatschappelijke vraagstukken. Het model richt zich op het verbinden van verschillende sectoren, zoals zorg, onderwijs, welzijn en cultuur, om gezamenlijk oplossingen te vinden voor complexe problemen. Opgavegericht werken, ambtelijke flexibiliteit, luisteren naar de burgers en het bereiken van maatschappelijke effectiviteit vormen de kernbegrippen.
Het Utrechts sturingsmodel richt werkt vanuit verschillende rollen met duidelijke afspraken over sturing, evaluatie en verantwoording. In het zogenaamde vierkantsmodel wordt uitgegaan van vier hoofdthema's:

1. **Gedeelde publieke waarden**, herkenbaar in een gemeenschappelijke missie en beleidsnota;
2. **Kaders en randvoorwaarden**, zoals beschikbaar budget en wettelijke taken;
3. **Monitoring** op basis van data (bijvoorbeeld aantal bezoekers, bereikbaarheid, effecten etc.);
4. **Interactie en dialoog** via onder meer accountgesprekken.

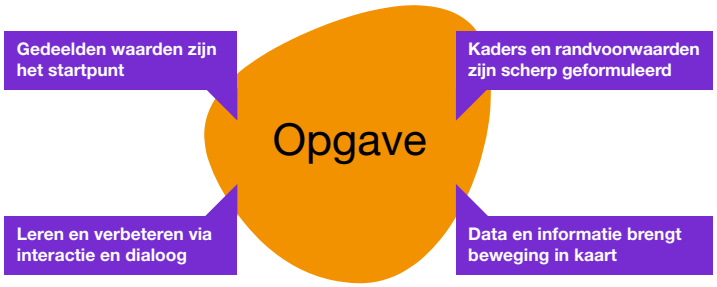
Bibliotheek Utrecht en gemeente Utrecht hebben ieder een eigen rol en verantwoordelijkheid. Als opdrachtgever geeft de gemeente ruimte voor beleid en invulling, maar anderzijds ziet zij toe op budget, naleving van doelstellingen en samenwerkingsafspraken te monitoren via prestatie afspraken (basis- en streefresultaten) en kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. De prestatie afspraken bieden concrete handvaten voor het sturen en verantwoorden op gemaakte afspraken.

Het Utrechts model richt zich op werken aan maatschappelijke opgaven en publieke waarden vanuit verschillende rollen met duidelijke afspraken over sturing, evaluatie en verantwoording. Op basis van dit principe is het sturingsmodel voor de bibliotheek uitgewerkt. Belangrijk hierbij is dat we zowel kwantitatief als kwalitatief kijken naar prestaties, omdat maatschappelijke effecten niet alleen te meten zijn in cijfers. Oftewel tellen en vertellen.

Utrechts sturingsmodel: de bibliotheek

Figuur 2: Utrechts sturingsmodel bibliotheek

	Hoe krijgt dit vorm binnen de opgave? Welke afspraken zijn gemaakt?
Opgave	De opgave komt tot uiting in de drie ambities zoals beschreven in het hoofdstuk ambities, doelstellingen en resultaten.
Gedeelde waarden zijn het startpunt	De gedeelde waarden komen tot uiting in de vijf doelstellingen zoals beschreven in het hoofdstuk ambities, doelstellingen en resultaten.
Kaders en randvoorwaarden zijn scherp geformuleerd	De kaders en randvoorwaarden zijn terug te herleiden tot de begrotingssubsidie, de wettelijke kaders, gezond stedelijk leven en de voorliggende beleidsnota. Zie hoofdstuk Kaders en paragraaf 3 van hoofdstuk Monitoren, sturen en verantwoorden.
Data en informatie brengt de beweging in kaart	Zie hoofdstuk Monitoren, sturen en verantwoorden.
Leren en verbeteren via interactie en dialoog	Afspraken over de governance en diverse contactmomenten worden vastgelegd in een (separate) nota samenwerkingsafspraken.

Bijlagen

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

AEF (2022), Ontwikkelscenario's Bibliotheek Utrecht: Onderzoek naar de herijking van het vestigingennetwerk, 22 december 2022.

Bibliotheekconvenant 2020-2024. De Staat der Nederlanden, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Koninklijke Bibliotheek, de Stichting Samenwerkende POI's Nederland, de Vereniging van Openbare Bibliotheken.

Bibliotheek Utrecht (2012), Bedrijfsplan Verzelfstandiging Bibliotheek.

Bibliotheek Utrecht (2014), Jaarplan & Begroting 2015.

Bibliotheek Utrecht (2022), Jaarplan 2023.

Bibliotheek Utrecht (2022), Meerjarenbeleidsplan: Samen lezen, leren, leven.

Coalitieakkoord Utrecht 2022-2026. Investeren in Utrecht: kiezen voor gelijke kansen, betaalbaar wonen en klimaat.

EY (2022), Financieel onderzoek: Stichting de Bibliotheek Utrecht, 14 december 2022.

Gemeente Utrecht (2020). De Utrechtse aanpak in het sociale domein: Model en werking in de praktijk.

Invisor (2022), Review onderzoeken en data-analyse t.b.v. Bibliotheek Utrecht, 6 oktober 2022.

Labyrinth (2022), Bibliotheek Utrecht: in gesprek met de stad, 22 december 2022

Beleidsnota 2016, Beleidsnota op de Utrechtse bibliotheek van de 21e eeuw en bestelling bij 'de Bibliotheek Utrecht' 2016-2019.

Internet

https://www.debibliotheken.nl/informatie/wsob/

https://wetten.overheid.nl/BWBR0035878/2022-07-01

https://open.overheid.nl/documenten/oep-8d3e371a-1431-4a68-8634-9233ab397456/pdf

https://utrecht-monitor.nl/bevolking-bestuur/bevolking/bevolkingsprognose

https://www.dus-i.nl/subsidies/eenmalige-specifieke-uitkeringen-lokale-bibliotheekvoorzieningen

Vervolg op volgende pagina >

Interviews

Bibliotheek Utrecht
Directeur – bestuurder, D. Carasso
Voorzitter Raad van Toezicht, C. Spierenburg

Bibliotheek Rotterdam
Business Controller, J. Naber
Directeur-bestuurder, T. Kemperman

Bibliotheek Amsterdam
Directeur-bestuurder, M. Berendse

Bibliotheek Den Haag
Directeur, S. Hermans

Dock
Accounthouder Utrecht, S. van Zandvoord

Gemeente Utrecht
Manager wijkaanpak, M. van der Berg
Beleidsadviseur laaggeletterdheid, G. Bouazani
Programmadirecteur sociaal, C. Chaghouani
Beleidsadviseur Onderwijs, C. Cock
Wethouder Onderwijs, E. Eerenberg
Projectleider Publieke Dienstverlening, P. Hellings
Beleids- en programmamedewerker, A. Lubberdink
Hoofd Onderwijs, B. Martens
Directeur publiekszaken en dienstverlening, J. ter Mors
Manager Strategie & Control Maatschappelijke Ontwikkeling, P. Seesing
Directeur vastgoedorganisatie, M. Streefkerk
Strateeg digitale stad / inclusie/ participatie, J. Uilenreef Directeur maatschappelijke ontwikkeling, H. Uneken
Businesscontrol Onderwijs & Leerlingenzaken, H. Ugurlu
Hoofd Ontwikkelteam Publieke Dienstverlening, C. van Veldhuisen
Asset manager VGU a.i., M. Verlaak
Senior adviseur digitale veiligheid, J. Visser-Muntinga
Senior beleidsadviseur/accounthouder bibliotheek, B. Wijsen
Strategisch juridisch adviseur sociaal domein, M. van Wolfen
Directeur culturele zaken, T. Yousif

Globe College
Directeur, F. Corneth

SPO & Utrechtse Onderwijs Agenda
Bestuursvoorzitter, A. van Hoepen

Taal doet Meer
Directeur, R. Kreeftmeijer
Adjunct-directeur, E. Visser

Bijlage: Vestigingen

Vestigingsnetwerk

Het vestigingsnetwerk van Bibliotheek Utrecht bestaat uit 12 vestigingen, waarvan 7 kernvestigingen en 5 subvestigingen.

Kernvestigingen

De hoofdvestiging en tevens grootste kernvestiging bevindt zich op de Neude. De andere kernvestigingen zijn Leidsche Rijn Centrum, Overvecht, Hoograven, Vleuterweide, Kanaleneiland en Zuilen. Kernvestigingen zijn grotere vestigingen met een brede functie en een breed bereik. De kernvestigingen trekken namelijk een brede doelroep aan en worden daardoor druk bezocht. Voor het bedienen van verschillende doelgroepen bieden de kernvestigingen een divers aanbod aan functies, waaronder informatiepunten voor taal, digitaal, overheid, geld en administratie, werk en inkomen, gezondheid of wonen.

Bovendien liggen de kernvestigingen grotendeels in aandachtsgebieden met betrekking tot kansengelijkheid. In deze wijken bieden de kernvestigingen toegang tot kennisdeling en ontmoeting voor en tussen wijkbewoners. Hierdoor spelen de kernvestigingen een belangrijke rol in wijken met sociaal-maatschappelijk opgaven (AEF, 2022).

Subvestigingen

Bibliotheek Utrecht heeft 5 subvestigingen: Vleutendorp, de Meern, Lunetten, Tuinwijk en Oog in Al. De subvestigingen worden gekenmerkt doordat ze relatief klein en primair een uitleenplek voor boeken zijn en ze in vergelijking met de kernvestigingen geen divers aanbod aan functies bieden. Slechts enkele subvestigingen hebben de potentie om hun aanbod te verbreden en door te ontwikkelen (AEF, 2022).

Spreidingsbeleid

De 12 vestigingen van de Bibliotheek zijn verspreid over de verschillende wijken van Utrecht. De spreiding van de vestigingen zorgt ervoor dat de inwoners van de verschillende wijken over het algemeen redelijk goed gefaciliteerd worden in hun bibliotheekvoorziening (AEF, 2022). Gemeente Utrecht heeft namelijk een regeling waarin overheidsvoorzieningen binnen een bereikbaarheid van tien minuten of één km moeten liggen voor inwoners van de gemeente. Deze regeling vormt de basis voor de spreiding van het huidige vestigingennetwerk van Bibliotheek Utrecht.

Daarnaast spelen de sociaaleconomische klasse, migratieachtergrond, omvang en gemiddelde leeftijd van de wijk een rol in het spreidingsbeleid van de Bibliotheek. Deze aspecten bepalen onder andere welke type programma passend is voor de wijk. Op deze manier kan de Bibliotheek bijvoorbeeld ervoor kiezen om kleinere subvestigingen in relatief hogere sociaaleconomische wijken te plaatsen. Deze wijken worden namelijk gezien als zelfredzamer, waardoor de vraag naar de maatschappelijke diensten van de bibliotheek lager is (EY, 2022).

Beleidsnota Bibliotheekwerk 2024 - 2034
Uitgave: Gemeente Utrecht, april 2024
Vormgeving: O_2 Communicatie
Foto's: Bibliotheek Utrecht